

Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо статусу майна вищих наукових самоврядних організацій*

***Анотація.** В аналітичній записці досліджено досвід окремих держав-членів Європейського Союзу щодо регулювання статусу майна вищих наукових самоврядних організацій.*

***Ключові слова:** майно, державна власність, вища наукова самоврядна організація, академія наук.*

Вступ

В Україні питання статусу майна вищих наукових самоврядних організацій врегульовано Законом України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу». Відповідно до статті 2 цього Закону майновий комплекс Національної академії наук України (далі – НАН України) та майновий комплекс національних галузевих академій наук складають усі матеріальні та нематеріальні активи (об'єкти майнового комплексу), що обліковуються на балансах НАН України та на балансах відповідних національних галузевих академій наук і організацій, віднесених до відання НАН України та національних галузевих академій наук, і які закріплені державою за НАН України та за національними галузевими академіями наук в безстрокове користування, або придбані за рахунок бюджетних коштів, а також коштів від фінансово-господарської діяльності та/або набуті іншим шляхом, не забороненим законом.

Об'єкти майнового комплексу НАН України та об'єкти майнового комплексу національних галузевих академій наук передаються відповідно НАН України та національним галузевим академіям наук на праві узуфрукта державного майна або на іншому речовому праві на чуже майно, передбаченому законом, та передаються ними організаціям, що віднесені до відання НАН України та до відання національних галузевих академій наук, за договором оренди.

У березні 2026 року у Верховній Раді України утворено Тимчасову спеціальну комісію з питань збереження та розвитку академічного сектору науки, основними завданнями якої визначено:

підготовку пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері правового регулювання академічного сектору науки;

розроблення проектів законів України про НАН України та національні галузеві академії наук, про внесення відповідних змін до деяких законів України;

аналіз стану дотримання законодавства, що визначає правовий режим майнового комплексу НАН України та майнового комплексу національних галузевих академій наук;

розроблення комплексу заходів з метою: підвищення ефективності використання майнового комплексу НАН України та національних галузевих академій наук; протидії незаконному використанню майнового комплексу НАН

України та національних галузевих академій наук; вдосконалення адміністрування академічного сектору науки¹.

Також на розгляді у Верховній Раді України знаходяться законопроекти «Про внесення змін до Закону України "Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу" щодо забезпечення майнових прав Національної академії наук України» (реєстр. № 13121 від 19.03.2025) та «Про внесення зміни до статті 5 Закону України "Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу" щодо забезпечення майнових прав Національної академії наук України та національних галузевих академій наук» (реєстр. № 13121-1 від 07.04.2025).

У зв'язку з їх опрацюванням та напрацюванням нових законодавчих пропозицій виникла необхідність вивчення досвіду окремих держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) щодо регулювання статусу майна вищих наукових самоврядних організацій.

Основна частина

Вивчення досвіду низки держав-членів ЄС свідчить, що обсяг законодавчого регулювання статусу майна вищих наукових самоврядних організацій (далі – академії) та підходи до визначення такого статусу в ЄС різняться. Переважно визначення статусу майна зводиться до двох видів:

- надання майна (або закріплення) академіям у власність;
- надання академіям державного майна на праві користування (узуфрукту та інших прав) (Рис. 1).

Вибір підходу, як правило, обумовлено історичними причинами, формою права власності та організаційною формою академії (наприклад, створення її у формі публічного акціонерного товариства, асоціації, корпорації тощо).

У першому випадку весь обсяг повноважень щодо своєї власності (володіння, користування, розпорядження) академія здійснює самостійно та повністю, хоча й існують деякі особливості. Що стосується користування державним майном, повноваження академій у різних державах-членах ЄС різняться і залежать від регулювання статусу

¹ Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань збереження та розвитку академічного сектору науки: Постанова Верховної Ради України від 11.03.2026 № 4815-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4815-IX#Text>

Рис. 1.

державного майна та обсягу права користування.

Країни для аналізу обрані таким чином, щоб продемонструвати різні підходи та особливості регулювання статусу майна академій, що існують у державах-членах ЄС.

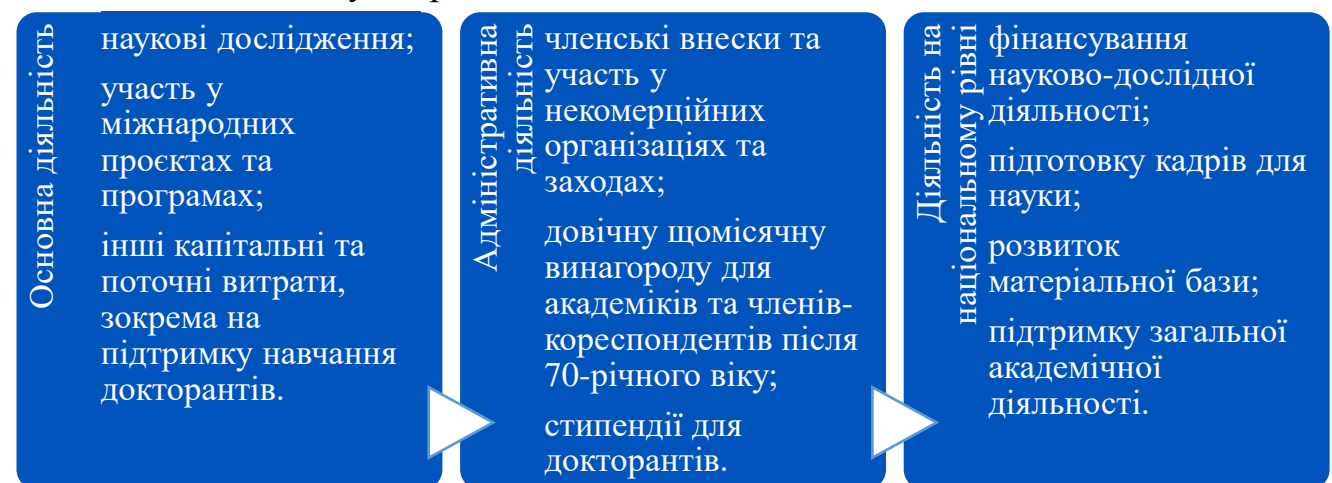
1. Регулювання і статус майна академій у державах-членах ЄС, де майно є їх власністю.

У **Болгарії** статус майна академії врегульовано Законом про Болгарську академію наук². Відповідно до статті 10 цього Закону майно Болгарської академії наук та її самостійних підрозділів включає майнові права та інші речові права, дебіторську заборгованість, цінні папери, патенти, пожертви, участь у капіталі господарських організацій та асоціацій, а також інші права та обов'язки. Народні збори передають у власність академії земельні ділянки, будівлі, машини, обладнання, книги, фонди та інше рухоме майно, що перебувають у її розпорядженні. Розпорядження цим майном може здійснюватися лише в інтересах академії та за рішенням Загальних зборів. Водночас нерухоме майно академії може бути відчужене лише за рішенням Народних зборів.

Доходи бюджету Болгарської академії наук формуються з:

- трансферту з державного бюджету, затвердженого Законом про державний бюджет, на реалізацію:
 - основних видів діяльності;
 - адміністративної діяльності;
 - видів діяльності на національному рівні;
- доходів від продажу інтелектуальної та іншої продукції;
- надходжень від укладених договорів на дослідницькі проекти від компетентних державних органів, юридичних та фізичних осіб;
- надходжень від грантів та пожертвувань.

Кошти бюджету витрачаються на:

Головну роль у нагляді за фінансовою та господарською діяльністю Болгарської академії наук відіграє Піклувальна Рада Болгарської академії наук,

² ЗАКОН ЗА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/2132584961>

яка, зокрема: підтримує розвиток академії та ефективне управління її фінансовими ресурсами та майном; сприяє забезпеченню необхідної бюджетної субсидії для діяльності академії, а також інших джерел фінансування; отримує фінансовий звіт від усіх підрозділів кожні 6 місяців, надає рекомендації щодо покращення фінансової діяльності та попереджає компетентні органи у разі виявлення порушень; контролює витрачання бюджетної субсидії та координує фінансову політику академії; здійснює контроль за способом та порядком управління і розпорядження майном, наданим державою академії, академічним інститутам та іншим незалежним підрозділам; пропонує фінансові та інші необхідні механізми для спільної наукової, освітньої та прикладної діяльності з вищими навчальними закладами та комерційними підприємствами.

Статтею 69 Статуту Болгарської академії наук³ встановлено, що вона має право власності та інші речові права на землю, будівлі, машини, споруди, обладнання, меблі, книги, цінні папери та інше рухоме майно, дебіторську заборгованість, патенти, ноу-хау, участь у капіталі комерційних товариств та інші права, надані Народними зборами або набуті шляхом купівлі-продажу, дарування, обміну, заповіту або будь-яким іншим чином. Самостійні академічні підрозділи мають право на майно та інші перелічені майнові права, які вони набули за рахунок власних коштів, шляхом пожертвування, заповіту або іншим грошовим чи безоплатним чином. Постійному науковому підрозділу може бути надано за договором право користування майном академії. Болгарська академія наук не може стягувати орендну плату за рухоме та нерухоме майно, що використовується її незалежними науковими підрозділами.

Статті 72–74 Статуту врегульовують відносини (у тому числі майнові) між академією та її самостійними підрозділами, а статті 75–76 – питання бюджету.

Хоча питання (зокрема, повернення) власності (спадщини) *Румунської* академії було визначено Законом № 752/2001 про організацію та функціонування Румунської академії⁴, вона довго в судовому порядку повертала майно, що було експропрійовано у період з 1945 до 1989 року⁵.

Фінансування діяльності Румунської академії та її підпорядкованих підрозділів відповідно до цього ж Закону забезпечується на основі власних програм, затверджених Загальними зборами Румунської академії, із державного бюджету, а також із використанням позабюджетних надходжень. Позабюджетні доходи надходять від податків, орендної плати, культурних заходів, мистецьких конкурсів, публікацій, досліджень і науково-дослідних робіт, редакційних послуг, наукових консультацій, використання продуктів власної або допоміжної діяльності, використання фільмів, колекцій та інших документів із власних

³ УСТАВ на Българската академия на науките. URL: <https://legislation.apis.bg/doc/1787/0>

⁴ Legea nr. 752/2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române. URL: <https://icj.ro/images/document/18656361/MO-0299LegeAR-9-JGgyADgrbgkGvLLFFucA.pdf>

⁵ Academia Romana se lupta cu statul pentru o avere de un miliard de euro. *Website of Stirile Pro-tv*. URL: <https://stirileprotv.ro/stiri/eveniment/academia-romana-se-lupta-cu-statul-pentru-o-avere-de-un-miliard-de-euro.html>

бібліотек та музеїв, використання рухомого та нерухомого майна з власної спадщини, досліджень для висновків національних комітетів та комісій, а також від інших видів діяльності, що здійснюються на додаток до тих, що включені до затверджених програм. Академія може підтримуватися за рахунок пожертвувань, спонсорства та інших активів за умови схвалення Президією та відповідно до закону.

Згідно зі Статутом Румунської академії⁶ вона самостійно управляє своїм рухомим та нерухомим майном, а також іншими активами, набутими відповідно до закону. Майно Румунської академії створюється, комплектується та управляється відповідно до положень Закону № 752/2001. Академія може отримувати будь-які активи та цінності шляхом спонсорства, пожертвувань, заповітів та інших законних способів набуття права власності і інших прав за схваленням Президії, або може генерувати власні доходи відповідно до названого Закону. У силу своєї автономії Румунська академія самостійно здійснює володіння, користування та розпорядження рухомим і нерухомим майном, яке їй належить.

Відповідно до статті 43 Статуту загальні збори, зокрема: приймають рішення та ратифікують рішення Президії щодо майна Румунської академії; затверджують річний звіт, власні дослідницькі програми, оцінку діяльності власних підрозділів і план діяльності на наступний рік із проєктом бюджету доходів та видатків; затверджують звіт, бюджет доходів та видатків, статuti та положення про діяльність, програму діяльності фондів Румунської академії тощо.

Слід також зазначити, що у Румунії низку галузевих академій створено через прийняття окремих законів. Такі академії діють на засадах самоокупності та самофінансування. До їх активів віднесено як власне, так і надане у користування державне та комунальне майно. Наприклад, відповідно до статті 19 Закону № 139/2015 про створення, організацію та функціонування Румунської академії юридичних наук⁷ (аналогічні положення закріплені й у Статуті⁸) фінансування діяльності та утримання академії та її підпорядкованих підрозділів забезпечується за рахунок власних надходжень. Власні доходи надходять від пожертвувань, спонсорства, податків, орендної плати, публікацій, досліджень, редакційних послуг, наукових консультацій, досліджень для надання дозволів, експлуатації власного рухомого та нерухомого майна, а також від іншої діяльності, що здійснюється відповідно до чинного законодавства. Науково-дослідні центри у

⁶ Statutul Academiei Române. *Website of Academia Române*. URL: <https://acad.ro/institutia/acte/2025/0625-MO-Partea-I-nr592-StatutAR.pdf>

⁷ Legea nr. 139/2015 privind înființarea, organizarea și funcționarea Academiei de Științe Juridice din România. URL: https://lege5.ro/Gratuit/gy4tinjvgq/legea-nr-139-2015-privind-infiintarea-organizarea-si-functionarea-academiei-de-stiinte-juridice-din-romania?d=2026-03-18#google_vignette

⁸ Statutul Academiei de Științe Juridice din România, din 04.10.2024. URL: <https://lege5.ro/Gratuit/ge2tqnjzgzqzde/statutul-academiei-de-stiinte-juridice-din-romania-din-04102024>

складі спеціалізованих наукових секцій працюють на основі критерію прибутковості та принципу самофінансування.

Активи академії складаються з: власного рухомого та нерухомого майна; рухомого та нерухомого майна держави або адміністративно-територіальних одиниць або такого, що перебуває у приватній власності, переданого в управління або користування відповідно до закону; інших активів, набутих відповідно до закону.

Діяльність *Хорватської* академії наук і мистецтв регулюється спеціальним Законом⁹, який передбачає, що питання управління коштами та майном академії регулює Статут (стаття 6).

Відповідно до Закону доходи академії становлять: кошти, виділені з бюджету Республіки Хорватія; кошти, отримані в результаті власної діяльності; кошти з інших джерел.

Бюджет Республіки Хорватія передбачає, на основі програми роботи академії, кошти на:

- постійну діяльність професійних служб та підрозділів академії;
- постійне щомісячне винагородження постійних членів;
- матеріальні та операційні витрати академії та її підрозділів;
- основну діяльність та інвестиційне утримання будівель і обладнання академії.

Відповідно до статті 27 цього Закону академія є власником нерухомого майна, бібліотек, наукових і художніх колекцій та іншого рухомого майна, набутого шляхом дарування, заповіту або отриманого іншим чином відповідно до закону.

Своєю чергою, Статут академії¹⁰ уточнює перелік майна академії та відносить до її власності усе майно, довірене у користування підрозділам академії та іншим науковим чи художнім установам (стаття 56 Статуту). Академією затверджено Положення про управління майном¹¹, яким деталізовано порядок управління майном – зокрема, набуття майна та його продаж. Продаж майна, що перебуває у власності академії, здійснюється шляхом проведення відкритого тендеру. Рішення про продаж або інше розпорядження майном приймає Президія академії.

Відповідно до статті 55 Статуту при академії створюється Фонд, завданням якого є збір фінансових ресурсів і матеріальних активів. Детальні положення щодо діяльності цього фонду приймаються Президією академії.

⁹ Zakon o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. URL: https://www.zakon.hr/z/452/zakon-o-hrvatskoj-akademiji-znanosti-i-umjetnosti#google_vignette

¹⁰ STATUT HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI. Website of Hrvatska okodem'rja znanosti i umjetnosti. URL: <https://share.google/6OeZMF5CKrN0f486I>

¹¹ PRAVILNIK O UPRAVTJANJU I RASPOTAGANJU IMOVINOM HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI. Website of Hrvatska okodem'rja znanosti i umjetnosti. URL: <https://share.google/bhfWp4vdj6jtJSpUx>

Австрійська академія наук діє відповідно до окремого Закону¹², який визначає тільки джерела її фінансування: кошти, надані Федеральним урядом на підставі Закону про фінансування досліджень¹³, Закону про рамкові умови федерального бюджету, щорічного Закону про федеральний бюджет та угоди про виконання робіт відповідно до положень Закону про фінансування досліджень; гранти від Європейської Комісії; інші державні або приватні гранти, а також інші доходи. Закон про фінансування досліджень, технологій та інновацій, зокрема, передбачає фінансування академії через угоди про виконання робіт та фінансування. Такі угоди укладаються з Федеральним урядом на три роки, що гарантує науковій установі фінансування на середньостроковий період.

Австрійська академія наук є публічним акціонерним товариством згідно з Австрійським комерційним кодексом¹⁴ і самостійно володіє, користується та розпоряджається власним майном. Однак, відповідно до § 15 Статуту академії¹⁵ їй надається у повне користування будівля у Відні, яка належить Федеральному уряду, і уряд несе витрати на утримання цієї будівлі.

В **Іспанії** низку галузевих академій створено відповідно до Королівських указів, Королем затверджено і їх статuti. Діяльність цих академій координується через Міністерство науки та інновацій¹⁶. Своєю чергою, вони об'єднані в Інститут Іспанії¹⁷. Академії мають однаковий статус майна – право власності самої академії. Таке право може надаватися або самими статутами, або Законом 40/2015 від 1 жовтня про правовий режим державного сектору¹⁸. Наприклад, Королівська академія точних, фізичних та природничих наук Іспанії є публічно-правовою корпорацією національного масштабу, некомерційною та з власною правосуб'єктністю¹⁹. Статут передбачає, що кошти академії складаються із: звичайних надходжень, наданих у рамках Загального державного бюджету; надзвичайних асигнувань, за допомогою яких державні адміністрації або будь-які фонди, асоціації чи інші державні чи приватні установи бажають сприяти різним цілям академії; доходів, отриманих від продажу творів або публікацій, від надання послуг, доходів від майна тощо.

¹² Gesamte Rechtsvorschrift für ÖAW-Gesetz. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009182>

¹³ Gesamte Rechtsvorschrift für Forschungsfinanzierungsgesetz. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011237>

¹⁴ Gesamte Rechtsvorschrift für Unternehmensgesetzbuch. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001702>

¹⁵ Satzung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. *Website of Österreichische Akademie der Wissenschaften*. URL: https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/NEWS/2025/pdf/OeAW_Satzung_2025-04-15.pdf

¹⁶ Instituto de España y Reales Academias. *Website of Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades*. URL: <https://www.ciencia.gob.es/Organismos-y-Centros/Reales-Academias.html>

¹⁷ Real Decreto 1160/2010, de 17 de septiembre, por el que se regula el Instituto de España. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-14304>

¹⁸ Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10566>

¹⁹ Real Decreto 1113/2020, de 15 de diciembre, por el que se aprueban los Estatutos de la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales de España. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2020-16258>

Статутом цієї ж академії передбачено й умови використання коштів:

<ul style="list-style-type: none"> ➤ на виплату заробітної плати працівникам, витрати на утримання штаб-квартири та операційні витрати; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ на відшкодування науковцям витрат, понесених внаслідок участі у пленарних засіданнях та зустрічах, що проводяться у провінції, де вони не проживають;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ на редагування узгоджених публікацій та ведення архіву; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ на покриття витрат академіків на відвідування конференцій та на гонорари за роботу і публікації академії, а також на винагороди, встановлені за відвідування пленарних засідань, засідань комісій та секцій;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ на просування Бібліотеки та комп'ютеризацію академії, включаючи її вебсайт; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ на компенсації, запропоновані Радою директорів тим, кого запрошують до участі в конференціях або академічних сесіях;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ на нагороди та відзнаки, які вона надає; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ на витрати, пов'язані з рекламою публічних заходів академії, та будь-які інші витрати, понесені академією для виконання її завдань.

Режим майна академії чітко не визначено Статутом, але академія підпадає під дію Закону про правовий режим державного сектору в якості автономного органу. Автономні органи для виконання своїх цілей мають власні активи, відмінні від державних активів, що складаються з усіх активів та прав, власниками яких вони є. Їм також можуть передаватися державні активи з метою забезпечення роботи автономних органів.

Іншим прикладом є Королівська академія історії. Відповідно до її Статуту до її коштів включено: усі активи та права, власником яких вона є; звичайні асигнування, що надаються в рамках загальнодержавного бюджету та інших бюджетних кредитів, допомоги та субсидій, які вона може, де це доречно, отримувати з місцевих бюджетів; доходи та прибутки від її робіт і діяльності, інші доходи, отримані від її активів, а також від пожертвувань, спадщини та заповітів, включаючи всі види рухомого й нерухомого майна та прав. Власні доходи збираються Скарбником академії, рахунок перевіряється Директором, а розпорядження ними здійснює Рада правління. Академія використовує свої активи на свій розсуд: для досліджень, придбання та збереження книг, рукописів та інших матеріалів, необхідних у її діяльності, а також предметів, картин, гобеленів, гравюр, друкованих видань, фотографій та всього іншого, що може бути корисним для установи; для збереження та оновлення будівель, колекцій та приміщень; для друку й перевидання творів; для присудження премій та винагород за виконану роботу; для виплати гонорарів за посади і візити науковців, заробітної плати працівників та інших витрат²⁰.

²⁰ Estatutos. Website of Real Academia de la Historia. URL: <https://www.rah.es/estatutos/>

Закон від 30 квітня 2010 року про *Польську академію наук*²¹ застосовує термін «майно академії» для позначення нерухомого майна, включно із земельними ділянками, на яких воно розташовано, які можуть бути як у власності академії, так і надані їй на праві постійного користування. Режим управління таким майном встановлено розділом 6 Закону. Так, воно має використовуватися для здійснення основної діяльності, оснащення наукових підрозділів та інших організаційних одиниць академії, як резерв для майбутніх наукових підрозділів. Також встановлено випадки, коли таке майно може бути продано чи надано у користування, також визначено пільги академії в оподаткуванні землі.

Інші активи академії регулюються розділом 7 Закону, який, зокрема, передбачає створення академією статутного фонду та фондів, визначених окремими актами. Чистий еквівалент основних засобів, нематеріальних активів та інших активів, що складають майно академії, має бути відображено у статутному фонді.

Джерелами фінансування академії є:

- цільова субсидія для покриття витрат на поточну діяльність академії;
- цільова субсидія на завдання у сфері освіти;
- цільова субсидія для фінансування інвестицій, що здійснюються Канцелярією академії, допоміжними науковими підрозділами та іншими організаційними одиницями, що діють у структурі академії;
- цільова субсидія на власний внесок у програми, що реалізуються академією, за участю коштів із бюджету ЄС та безповоротних коштів з іноземних джерел, включаючи допомогу, що надається державами-учасницями Європейської угоди про вільну торгівлю;
- кошти, отримані відповідно до окремих положень зі структурних фондів або з безповоротної допомоги, наданої державами-учасницями Європейської угоди про вільну торгівлю, рамковими програмами ЄС та іншими іноземними джерелами;
- дохід від підприємницької діяльності;
- доходи від продажу, використання товарів та майнових прав академії;
- пожертви, спадщина та заповіти, фінансові ресурси з інших джерел.

Законом чітко визначено, що дохід від підприємницької діяльності, доходи від продажу й використання товарів і майнових прав, пожертви, спадщина та заповіти, а також фінансові ресурси з інших джерел направляються на виконання статутних завдань академії, зокрема на розвиток науки, включаючи сприяння інноваційним дослідженням, співфінансування інвестицій, що підтримують наукову діяльність, сприяння розвитку молодих вчених, а також на витрати на

²¹ USTAWA z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/polska-akademia-nauk-17622737>

утримання майна академії, включаючи ремонтні роботи, реконструкції, розширення та інші інвестиції, та фінансування публічних і цивільно-правових зобов'язань.

Відповідно до Статуту Польської академії наук²² у ній створюється ревізійна комісія, яка контролює виконання рішень органів управління, зокрема щодо фінансової діяльності та управління майном академії, контролює діяльність Канцлера академії. Ця комісія контролює управління активами академії відповідно до принципів доцільності, економії та економічної ефективності, вимог раціонального управління і правових норм, а також рішень та рекомендацій Президента академії щодо наукових підрозділів і Канцелярії.

У **Франції** діє Дослідницький кодекс²³, який регулює переважно діяльність у сфері прикладних наук. Французька академія, Академія написів і красного письменства, Академія наук, Академія витончених мистецтв та Академія моральних і політичних наук, що регулюються власними статутами й положеннями, утворюють Інститут Франції, який, окрім управління власними активами, є гарантом їх спільних та окремих інтересів.

Адміністративні служби Інституту, окрім управління власними активами, відповідають за утримання приміщень Інституту, його безпеку та створення основ для гармонійного розвитку місій академії. Вони також виступають постачальниками послуг на користь академії, за ініціативою та під контролем останніх²⁴.

Для Інституту Франції та академії встановлено єдиний фінансовий регламент²⁵. Відповідно до нього центральна адміністративна комісія управляє активами, фондами та ресурсами Інституту та п'яти академії. Вона визначає внески фондів, що знаходяться під управлінням Інституту, на діяльність Інституту. Центральна адміністративна комісія затверджує бюджет Інституту. Вона затверджує його фінансову звітність та обговорює розподіл надлишку.

Адміністративна комісія кожної академії управляє власними активами, фондами та ресурсами. Вона визначає внески фондів, що знаходяться під управлінням академії, на свою діяльність. Вона затверджує бюджет академії, її фінансову звітність та розподіляє надлишки.

Активами, що належать певним академіям спільно, розпоряджаються відповідно до процедур, установлених між ними за домовленістю.

Центральній адміністративній комісії або адміністративним комісіям академії може допомагати у виконанні їх обов'язків спеціальна комісія з управління фондами.

²² Uchwała nr 1/2022. *Website of Polska Akademia Nauk*. URL: <https://bip.pan.pl/uchwala/u-1063-1-2022>

²³ Code de la recherche. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071190/

²⁴ Décret n°2007-810 du 11 mai 2007 portant approbation du règlement général de l'Institut de France et des académies. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000246149>

²⁵ Décret n° 2022-873 du 8 juin 2022 portant approbation de la refonte du règlement financier de l'Institut de France et des académies. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000047941548/2023-06-22>

Статутами академій визначено обмежені активи. Наприклад, згідно зі статтею 59 Статуту Академії наук, затвердженого указом Президента²⁶, її активи складаються із заповітів, пожертвувань, придбань та цільових внесків. Академія управляє активами фондів, що перебувають під її егідою, відповідно до умов, викладених в установчому документі фонду.

Доходи академії включають: щорічний державний грант; доходи від активів, фондів та цінних паперів, що є власністю академії, а також кошти від їх відчуження; кошти, отримані за надані послуги; кошти від позик; субсидії, деякі з яких спеціально призначені для присудження премій; пожертви та заповіти відповідно до умов, установлених законодавством; інші ресурси, отримані від здійснення її діяльності.

Діяльність *Естонської* академії наук регулюється відповідним Законом²⁷, § 19 якого передбачає, що академія має право володіти майном, яке належало Академії до 16 червня 1940 року. Водночас академія має право передавати нерухоме майно, що належить академії, та брати позики виключно з дозволу Уряду Республіки. Вона також не має права надавати позики, надавати спонсорську підтримку або бути акціонером чи партнером у компанії. Академія має право надавати дослідницькі гранти та стипендії, а також підтримувати наукові установи й товариства у їхній статутній діяльності.

Діяльність академії фінансується з державного бюджету та інших джерел. Обсяг державного бюджетного фінансування академії визначається в державному бюджеті на відповідний рік у витратах Міністерства освіти і науки. Академія має право надавати іншим особам платні послуги у межах її статутної діяльності, доходи від яких надходять до її бюджету. Фінансовими ресурсами академії розпоряджаються її Президент та Генеральний секретар відповідно до умов і процедури, встановлених Загальними зборами академії. Витрати на інфраструктуру науково-дослідної установи академії покриваються з державного бюджету за рахунок коштів, спеціально виділених на цю мету (§ 20 Закону).

Пункт 73 Статуту Естонської академії наук²⁸ встановлює, що її майном є: майно, яке було або буде передано у власність академії на підставі закону; майно, яке академія набуває в процесі своєї діяльності за кошти, що знаходяться в її розпорядженні; майно, яке інша особа передає на користь академії.

Академія володіє, користується та розпоряджається своїм майном у порядку, передбаченому законом, для виконання своїх статутних завдань. Майно установи академії є самостійною частиною майна академії, володіння, користування та розпорядження яким делеговано установі для виконання її завдань. За обґрунтованих обставин майно, що перебуває у володінні установи академії, може

²⁶ Décret n° 2025-329 du 11 avril 2025 portant approbation de la refonte des statuts de l'Académie des sciences. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000051451816/>

²⁷ Eesti Teaduste Akadeemia seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12803320>

²⁸ EESTI TEADUSTE AKADEEMIA PÕHIKIRI. Website of Eesti Teaduste Akadeemia. URL: <https://www.akadeemia.ee/wp-content/uploads/2025/12/ta-pohikiri-kinnitatud-uldkogul-03.12.2025-1.pdf>

бути передано або реорганізовано за рішенням Ради у порядку, передбаченому законом.

Стаття 20 Закону про наукову діяльність *Латвії*²⁹ визначає, що Латвійська академія наук є похідною публічною установою з автономною компетенцією в системі державного управління, права та обов'язки якої визначаються її Хартією, цим Законом та іншими законами, а також її статутом, і яка частково фінансується з державного бюджету. Хартія³⁰ академії затверджується Сеймом.

Відповідно до Статуту академії³¹ вона може мати у власності землю, будівлі (нерухомість), рухоме майно, інтелектуальну власність, а також фінансові кошти та цінні папери як у Латвії, так і за кордоном; вона володіє основними фондами та іншим майном, яке було передано їй державними установами, подаровано юридичними чи фізичними особами, або придбано нею в результаті її діяльності чи на іншій законній підставі.

Базове фінансування субсидується з державного бюджету. Додатковий бюджет складається з коштів, отриманих із: виконання замовлень та ведення підприємницької діяльності, управління майном, пожертв та подарунків, інших джерел. Розпорядження майном здійснюється Президією та Сенатом. Вони приймають рішення про використання коштів, придбання або продаж активів; контроль за фінансово-господарською діяльністю та використанням майна здійснює Наглядова рада, яка звітує перед Загальними зборами.

Академія самостійно приймає рішення щодо свого майна, але з дотриманням загальних норм Закону про відчуження майна публічної особи³². Відповідно до Закону рішення про відчуження майна похідної публічної особи приймає її вищий колегіальний орган управління; майно може бути відчужене шляхом продажу на аукціоні, за ринковою ціною, шляхом обміну на інше майно, інвестування та в інші способи.

Шведські королівські академії було утворено переважно у 18-му сторіччі під патронатом Короля. Із того часу вони накопичили значні обсяги власного майна та ресурсів і є спонсорами (держателями фондів) талантів у відповідних областях (галузях) науки і культури. У Шведському бізнес-реєстрі вони зареєстровані як «державні корпорації та установи», однак відсутні у переліку державних підприємств³³ (і державних рішень щодо таких підприємств). У шведському законодавстві там, де йдеться про королівські академії, вони названі «академіями» і виділені, по суті, в окрему категорію суб'єктів (наприклад, у розділі 7 Закону

²⁹ Zinātniskās darbības likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>

³⁰ LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS HARTA. URL: <https://share.google/J8vEiy5U9l8KvtCp0>

³¹ LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STATŪTI. URL: <https://www.lza.lv/par-mums/pamatdokumenti/63-latvijas-zinatnu-akademijas-statuti>

³² Publiskas personas mantas atsavināšanas likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/68490-publiskas-personas-mantas-atsavinanas-likums>

³³ Propositionsförteckning avseende bolag med statlig ägande. URL: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/bolag-med-statligt-agande/propositionsfor-teckning-avseende-bolag-med-statlig-agande/>

Швеції про податок на прибуток³⁴, який звільняє їх від оподаткування прибутку, крім прибутку від нерухомості). Отже, між шведськими науковцями продовжуються дискусії, до якої організаційно-правової форми віднести ці академії – деякі відносять їх до неприбуткових асоціацій³⁵, а деякі схилиються до «клубів за інтересами» або аналітичних центрів³⁶.

Статутами академії не визначено статус їх майна, лише порядки звітування та проведення аудитів. Водночас, наприклад, Статут Королівської академії наук³⁷ передбачає, що Рада академії має постійно стежити за тим, щоб фінанси академії управлялися таким чином, щоб її капітал був забезпечений, отримувалася хороша прибутковість та здійснювався надійний контроль. Вона щорічно надає інструкції щодо управління капіталом та його вилучення. Королівська шведська академія літератури, історії та старожитностей на своєму офіційному сайті зазначає, що її діяльність фінансується за рахунок пожертвувань, фондів та інших коштів. Академія володіє та управляє культурними об'єктами, наприклад, замком Сконелахольмс в Уппланді, замком Ст'ернсундс у Нерке, культурним заповідником Стенсйо-бі в Смоланді, замком Боргсбі та стародавнім замком Греборг на Еланді, а також будинком Реттігска в Стокгольмі³⁸. Бізнес-рада Королівської академії інженерних наук, утворена ще у 1950-х роках, наразі об'єднує близько 250 шведських компаній, які підтримують роботу академії³⁹.

Управління коштами Королівської академії інженерних наук відповідає принципам сталого інвестування та Принципам ООН щодо відповідального інвестування. Вона шукає гранти на проекти для фінансування заходів, а також приймає пожертви, що сприяють досягненню мети її діяльності. Використання грантів, внесків та пожертв підлягає відкритому та прозорому звітуванню. Послуги постачальників закуповуються на конкурсній основі, а контакти з постачальниками завжди мають здійснюватися офіційно⁴⁰. Академії постійно вказують на те, що є незалежними⁴¹, і хоча вони виконують певні проекти за державні кошти, однак не залежать від державного фінансування.

³⁴ Inkomstskattelag (1999:1229). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/inkomstskattelag-19991229_sfs-1999-1229/#top

³⁵ Värnare av vetenskap – regionala akademier och lärda sällskap. *Website Signum*. URL: <https://signum.se/artikelarkiv/varnare-av-vetenskap-regionala-akademier-och-larda-sallskap/>

³⁶ Tess-Angelica Oldelius. Kungliga akademiers relevans på 2020-talet. *Website of Kungl Krigsvetenskapsakademiens*. URL: <https://kkrva.se/hot/2022:4/oldelius-kungliga-akademiers-relevans.pdf>

³⁷ Rules of the Royal Swedish Academy of Sciences. *Website of the Royal Swedish Academy of Sciences*. URL: <https://www.kva.se/app/uploads/2023/02/grundregler2019ENGwebb.pdf>

³⁸ Akademien. *Website of Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien*. URL: <https://www.vitterhetsakademien.se/akademien/om-akademien.html>

³⁹ IVAs Närings-livsråd. *Website of Kungl. Ingenjörsvetenskaps-akademien (IVA)*. URL: <https://www.iva.se/akademien/ivas-naringslivsrad/>

⁴⁰ Uppförandekod IVAs sätt att arbeta. *Website of Kungl. Ingenjörsvetenskaps-akademien (IVA)*. URL: <https://www.iva.se/contentassets/ed8298a3dcc24c43be45984bf7c74481/code-of-conduct.pdf>

⁴¹ Див., наприклад: En ny fas. *Akademiens historia. Website of the Royal Swedish Academy of Sciences*. URL: <https://www.kva.se/om-oss/akademiens-historia/>

Як і шведські, академії *Італії* мають довгу історію, є незалежними та мають власне майно. Наприклад, відповідно до Статуту Національної академії Лінчеї⁴² активи академії складаються з нерухомого майна, книжкових колекцій та інших рухомих активів. Національна академія XL відповідно до статті 1 свого Статуту⁴³ «є некомерційною асоціацією високої культури, яка здійснює діяльність, що має значний суспільний інтерес». Академії заборонено розподіляти, навіть опосередковано, прибутки та операційні надлишки, а також фонди, резерви чи капітал; будь-який прибуток або операційні надлишки будуть використані виключно для розвитку інституційної діяльності. У разі розпуску академії її активи будуть передані іншій асоціації, яка переслідує аналогічні цілі або завдання суспільної корисності. Зареєстровані академії, як правило, у формі приватних некомерційних асоціацій⁴⁴, діють відповідно до Цивільного кодексу Італії та Кодексу третього сектору⁴⁵.

Академії не входять до національної дослідницької системи, до якої включено, зокрема, державні дослідницькі установи⁴⁶. Серед останніх загальний профіль має Національна дослідницька рада – національна дослідницька установа загальної наукової експертизи, до якої входять наукові інститути, розташовані по всій країні, і яка здійснює діяльність, що має першочерговий інтерес для розвитку науки та прогресу країни⁴⁷.

2. Регулювання і статус майна академії у державах, де їх майно знаходиться у державній власності.

Закон № 133/2002 про *Словацьку* академію наук⁴⁸ визначає її як бюджетну організацію та державну юридичну особу. Академія є розпорядником бюджетної глави державного бюджету (головним розпорядником бюджетних коштів). Вона розпоряджається державним бюджетом та позабюджетними фондами відповідно до спеціального положення. Відповідно, на академію⁴⁹ поширюються положення законів про бюджетні правила державного управління⁵⁰ та про управління

⁴² STATUTO DELL'ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI. URL: <https://share.google/hdbrHO4ubsvvcl86y>

⁴³ Statuto e Regolamento. Website of Accademia Nazionale delle Scienze detta dei XL. URL: <https://www.accademiaxl.it/accademia/statuto-e-regolamento/>

⁴⁴ Il ruolo delle Accademie scientifiche italiane. Website of Uni CT Magazine. URL: <https://www.unictmagazine.unict.it/il-ruolo-delle-accademie-scientifiche-italiane>

⁴⁵ DECRETO LEGISLATIVO 3 luglio 2017, n. 117. Codice del Terzo settore. URL: <https://www.normattiva.it/esporta/attoCompleto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2017-08-02&atto.codiceRedazionale=17G00128#>

⁴⁶ Ministero dell'Università I della Ricerca. URL: <https://www.mur.gov.it/it/aree-tematiche/ricerca/il-sistema-della-ricerca>

⁴⁷ Consiglio Nazionale delle Ricerche – CNR. Website of Ministero dell'Università I della Ricerca. URL: <https://www.mur.gov.it/it/aree-tematiche/ricerca/il-sistema-della-ricerca/enti-di-ricerca-pubblici/consiglio-nazionale-delle>

⁴⁸ Zákon č. 133/2002 Z. z. Zákon o Slovenskej akadémii vied. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-133>

⁴⁹ Čo máte právo vedieť o Slovenskej akadémii vied v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších právnych predpisov. Website of Slovenska akadémia vied. URL: <https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=board-law>

⁵⁰ ZÁKON z 23. septembra 2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/523/>

державним майном⁵¹. Однак, слід зазначити, що Закон № 133/2002 втратить чинність 31 серпня 2026 року, оскільки наразі триває трансформація словацької системи науки – заміна її державними дослідницькими установами, які забезпечуватимуть зв'язок між наукою і практикою та комерціалізацію результатів досліджень. З іншого боку, законодавчі та організаційні зміни покликані стимулювати розвиток науки шляхом надання дослідницьким установам певних активів у власність, а отже – і права лишати у власності свої розробки⁵². Законом⁵³ встановлено детальні умови управління майном державних дослідницьких установ. Так, відповідно до § 24 державна дослідницька установа працює відповідно до бюджету, що складається з доходів та витрат державної дослідницької установи за відповідний календарний рік, включаючи доходи та витрати від господарської діяльності. Вона забезпечує здійснення своєї основної діяльності переважно за рахунок коштів, отриманих від засновника, але це не впливає на спеціальні правила щодо державної допомоги.

Дохід державної дослідницької установи становлять:

➤ дохід від основної діяльності;	➤ кошти з державних цільових фондів та інших цільових фондів на підтримку досліджень та інновацій;
➤ кошти з держбюджету, що надаються на основну діяльність установи як інституційна форма підтримки;	➤ кошти ЄС та кошти державного бюджету, призначені для фінансування спільних програм Словаччини та ЄС;
➤ субсидії згідно зі спеціальними правилами;	➤ доходи від активів;
➤ цілеспрямована форма підтримки досліджень та розробок;	➤ дохід від продажу активів;
➤ дохід від підприємницької діяльності;	➤ подарунки, спадщина та інші доходи.

Детально унормовано, як використовується дохід, для яких цілей можна брати кредити й позики та як вони повертаються.

Витрати на господарську діяльність повинні покриватися за рахунок доходів від неї. Якщо ця умова не виконується протягом трьох календарних років поспіль, установа зобов'язана припинити господарську діяльність, а збитки, що виникли в результаті цього, покриваються з резервного фонду. Дії, пов'язані з припиненням господарської діяльності, здійснюються Радою директорів.

§ 25 передбачає, що засновник щорічно надає державній дослідницькій установі кошти з державного бюджету на її основну діяльність як інституційну форму підтримки в обсязі, встановленому на відповідний фінансовий рік законом

⁵¹ Zákon č. 278/1993 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o správe majetku štátu. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1993-278>

⁵² Čo obsahuje plán obnovy v oblasti vedy, výskumu a inovácií. Website Veda na dosah. URL: <https://vedanadosah.cvtisr.sk/ludia/pravo-a-politologia/co-obsahuje-plan-obnovy-v-oblasti-vedy-vyskumu-a-inovacii/>

⁵³ ZÁKON zo 7. septembra 2017 o verejnej výskumnej inštitúcii a o zmene a doplnení niektorých zákonov. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/243/>

про державний бюджет. Такі кошти надаються на підставі договору, укладеного за формою, встановленою засновником.

Активи державної дослідницької установи включають рухоме майно, нерухоме майно, дебіторську заборгованість та інші майнові права. Вона використовує своє майно для здійснення своєї основної діяльності без обмежень, а також для здійснення окремих видів діяльності лише за умов, викладених у Законі (§ 29). Законом також детально врегульовано: як набуваються права інтелектуальної власності; що таке пріоритетне майно і порядок управління ним; дії з майном, що заборонені; правила поводження з невикористовуваними активами; порядок набуття прав власності у іншій юридичній особі; порядок ухвалення рішень щодо використання активів; умови участі у концесійних договорах.

Академія наук *Чеської Республіки* утворена відповідним Законом⁵⁴ як організаційна одиниця Чеської Республіки. Її діяльність фінансується з державного бюджету Чеської Республіки. Відповідно до Закону від 27 липня 2000 року про власність Чеської Республіки⁵⁵ організаційна одиниця не є юридичною особою, а отже, й не має власного майна, а щодо державного майна юридичною особою є держава. Названий Закон також детально визначає умови і порядок управління державним майном – зокрема, управління нерухомістю у вигляді адміністративних будівель, обмеження в управлінні, здійснення правочинів щодо державного майна тощо.

Водночас слід зазначити, що «робочі місця» Академії наук Чеської Республіки створюються як державні дослідницькі установи, діяльність яких регулюється Законом № 341/2005 про державні дослідницькі установи⁵⁶.

Відповідно до цього Закону державна дослідницька установа – це юридична особа, основною діяльністю якої є дослідження, включаючи забезпечення дослідницької інфраструктури, як це визначено Законом про підтримку досліджень, розробок та інновацій. Державна дослідницька установа у межах своєї основної діяльності забезпечує проведення досліджень, що фінансуються переважно з державних коштів відповідно до умов надання державної підтримки, викладених у законодавстві ЄС. Вона може бути заснована Чеською Республікою або територіальним самоврядним утворенням (далі – засновник) від імені Чеської Республіки. Функцію засновника державної дослідницької установи виконує міністерство, інший центральний орган державного управління або Академія наук Чеської Республіки.

⁵⁴ Zákon č. 283/1992 Sb. Zákon České národní rady o Akademii věd České republiky. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-283/zneni-20050913>

⁵⁵ Zákon č. 219/2000 Sb. Zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-219#:~:text=OBECN%C3%81%20USTANOVEN%C3%8D,%C2%A7%201&text=Tento%20z%C3%A1kon%20upravuje%20zp%C5%AFsoby%20a,a%20z%C3%A1nik%20organiza%C4%8Dn%C3%ADch%20slo%C5%BEek%20st%C3%A1tu>

⁵⁶ Zákon č. 341/2005 Sb. Zákon o veřejných výzkumných institucích. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-341>

Закон зобов'язує засновника передати активи, необхідні для забезпечення мети, для якої створено державну дослідницьку установу, і наділяє установу широкими повноваженнями щодо її власності. Однак, цим правовим актом також встановлено низку обмежень для державної дослідницької установи, які пов'язані: по-перше, із використанням майна і бюджетних коштів для здійснення основної діяльності; по-друге, із виведенням таких установ на самоокупність; по-третє, із виключенням нецільового використання майна і будь-яких коштів, які надходять до установи.

Статус майна *Литовської* академії наук базується на поєднанні її статусу як бюджетної установи та принципів автономії наукових закладів, передбачених статтею 40 Конституції Литовської Республіки⁵⁷. Стаття 16 Закону про науку та освіту⁵⁸ передбачає, що Литовська академія наук є бюджетною установою, яку засновує Сейм. Статут Литовської академії наук⁵⁹ також затверджується Сеймом.

Майно академії є державною власністю, яку держава передає їй у володіння та користування на правах довірчого управління. Відповідно до статті 1 Статуту майно, передане державою академії, та набуте нею майно належать державі. Академія управляє, користується та розпоряджається цим майном у порядку, встановленому законодавчими актами.

Стаття 10 Закону Литовської Республіки про управління, використання та розпорядження державним та муніципальним майном⁶⁰ встановлює, що суб'єкти, яким державне майно передається в довірче управління, користування та розпорядження, мають право приймати рішення, пов'язані з управлінням, використанням та розпорядженням державним майном, за винятком рішень, пов'язаних із передачею майна у власність інших осіб або обмеженням речових прав, якщо інше не передбачено законами Литовської Республіки. Суб'єкт, який має право приймати рішення щодо передачі державного майна на праві довірчої власності, має право у своєму рішенні щодо передачі державного майна на праві довірчої власності встановити інші умови управління, використання та розпорядження довіреним майном. Постанова № 16 від 5 січня 2001 року Уряду Литви деталізує порядок передачі державного майна в управління, користування та розпорядження⁶¹.

Висновки

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 m. lapkričio 2 d. URL: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

⁵⁸ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C595FF45F869/asr>

⁵⁹ CHARTER OF THE LITHUANIAN ACADEMY OF SCIENCES SEIMAS OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA RESOLUTION ON THE APPROVAL OF THE CHARTER OF THE LITHUANIAN ACADEMY OF SCIENCES 19 May 2011 No XI-1397. Website of THE LITHUANIAN ACADEMY OF SCIENCES. URL: <https://www.lma.lt/statute>

⁶⁰ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D5496D69DF98/asr?csrt=16517531956817949841>

⁶¹ NUTARIMAS DĖL VALSTYBĖS TURTO PERDAVIMO VALDYTI, NAUDOTI IR DISPONUOTI JUO TVARKOS 2001 m. sausio 5 d. Nr. 16. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0B5A61B0B28D>

У більшості розглянутих у цьому дослідженні держав-членів ЄС академії мають власне майно і володіють, користуються та розпоряджаються ним відповідно до своїх установчих документів – статутів та інших внутрішніх правил. Водночас в окремих державах (Словаччині, Чехії, Литві) майно академії є державною власністю із обмеженнями щодо майна, які випливають із законодавства про державну власність. При цьому Словаччина вже визнала існуючу систему неефективною та здійснює реформу в управлінні дослідженнями та наукою. У деяких державах (наприклад, в Австрії) академіям передається окреме індивідуально визначене майно з державної власності. При цьому воно не втрачає статусу державного (із відповідними обмеженнями).

Вивчення установчих документів академії свідчить, що майно використовується для виконання завдань, визначених статутом. При цьому статутами по-різному врегульовано повноваження органів управління щодо використання та розпорядження майном. У більшості випадків відчуження майна вимагає згоди державних органів або, принаймні, вищих органів управління самих академії.

Щодо фінансування діяльності академії у низці держав використовується договірний підхід (наприклад, в Австрії, Швеції, Італії), однак в окремих країнах кошти на діяльність академії із державного бюджету виділяються на постійній основі (наприклад, у Болгарії, Хорватії, Іспанії, Словаччині). Такі кошти спрямовуються переважно на фінансування академічних, фундаментальних досліджень (основної діяльності).

Розглянуті правила використання академіями коштів та майна передбачають доволі жорсткий контроль – зокрема, постійний аудит. Ще однією характерною рисою регулювання є відкритість, оскільки всі академії публікують щорічну звітність.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*